ทำเนียบจอมยุทธ์

นาวาโท วิทยา ปัญญวรญาณ

นโปเลียน โบนาปาร์ต (Napoléon Bonaparte) ชาวฝรั่งเศส มีชีวิตระหว่าง ค.ศ.๑๗๖๙ – ๑๘๒๑

นโปเลียน โบนาปาร์ต ได้ทำสงครามจนมีชัยและปกครองดินแดนส่วนของทวีปยุโรป เขาได้แต่งตั้งให้แม่ทัพและพี่น้องของเขาเข้าปกครองราชอาณาจักรยุโรปหลายแห่งด้วยกัน เช่น ประเทศสเปน เมืองเนอาเปิลในประเทศอิตาลี แคว้นเวสต์ฟาเลนในประเทศเยอรมนี ประเทศเนเธอร์แลนด์ และประเทศสวีเดน นโปเลียนมีแนวความคิดที่สำคัญดังนี้

ด้านรัฐศาสตร์:

วางรากฐานโครงสร้างการปกครองฝรั่งเศสด้วยกฎหมาย ที่มีชื่อเรียกว่า Code Civil des Français ซึ่งยังมีผลใช้จนถึงในปัจจุบัน นอกจากนี้ยังใช้กำลังทหารในการขยายอาณาเขตไปทั่วภาคพื้นยุโรป โดยมีจุดหมายเบื้องต้นเพื่อป้องกันการรุกรานจากประเทศที่ปกครองด้วยระบบกษัตริย์ในยุโรป

ด้านการทหาร:

ประสบความสำเร็จในการรบด้วยการระดมทรัพยากรของชาติทั้งปวง ระดมทรัพยากรและกำลังอำนาจแห่งชาติทั้งมวลเข้าไว้ด้วยกัน ปลุกเร้าให้คนในชาติเกิดความรักชาติ ก่อให้เกิดและทำสงครามแบบเบ็ดเสร็จ ในการทำสงครามนโปเลียนจะเน้นที่ความเร็ว ความยืดหยุ่น การปรับตัวและการสร้างความประหลาดใจให้กับข้าศึก ดังนี้

- การจัดทัพจะแบ่งออกเป็นหน่วยย่อย ๆ เช่น กองพล กองพัน กองร้อย เป็นต้น โดยมีแม่ทัพใหญ่อยู่ตรงกลาง เพื่อง่ายต่อการบังคับบัญชา มีความคล่องตัว และรวดเร็ว นอกจากนี้ของนโปเลียนมีการเดินทัพด้วยเท้าตลอดเวลา เพื่อไปให้ถึงแนวรบก่อนข้าศึก สร้างความประหลาดใจแก่ข้าศึกอยู่เสมอ

- มีการจัดตั้งกองพันปืนใหญ่ที่สามารถเคลื่อนย้ายได้ง่าย ระยะยิงไกล และอานุภาพทำลายสูง ใช้การดำเนินกลยุทธ์เข้าทำการรบร่วมกันระหว่างทหารปืนใหญ่ ทหารม้า และทหาร

- ข้อมูลและการสื่อสารถูกจัดให้เป็นองค์ประกอบสำคัญของการรบ ผู้นำหน่วยรบต่าง ๆ ต้องรายงานสถานการณ์แนวรบให้นโปเลียนรับรู้ตลอดเวลา ข้อมูลจากสนามรบทำให้นโปเลียนสามารถประเมินสถานการณ์ได้แม่นยำ เพื่อที่เขาจะได้ปรับเปลี่ยนแผนการ จนทำให้กองทัพฝรั่งเศสได้

นอกจากนี้นโปเลียนยังมีแนวคิดที่สำคัญในการดำเนินกลยุทธ์ที่เรียกว่า Maneuver De Derrière ซึ่งเป็นการตัดเส้นทางการส่งกำลังบำรุงฝ่ายตรงกันข้าม โดยนโปเลียนจะรวมกำลังเข้าโจมตีด้านหลังข้าศึก จนข้าศึกไม่สามารถต่อต้านได้ หลังจากนั้นนโปเลียนจะทำลายรูปกระบวนข้าศึก โดยเมื่อข้าศึกอ่อนล้าต้องการกำลังเสริม นโปเลียนจะให้เข้าโจมตีทางด้านข้าง ทำให้ข้าศึกต้องเผชิญกับแนวรบด้านใหม่ ส่งผลให้ต้องจัดขบวนเป็นรูปมุมฉาก เมื่อถึงจุดนี้นโปเลียนจะเข้าโจมตีอย่างรุนแรงที่มุมฉากของรูปขบวนข้าศึก เมื่อรูปขบวนข้าศึกขาดออกจากกัน จะส่งทหารม้าเข้าโจมตีด้านข้างของรูปขบวนที่แยกออกจากกันนี้ จนทำให้ข้าศึกต้องพ่ายแพ้และหนีเอาตัวรอดในที่สุด

เวลลิงตัน (Field Marshal Arthur Wellesley, 1st Duke of Wellington) ชาวอังกฤษ มีชีวิตอยู่ระหว่าง ค.ศ.๑๗๖๙ - ๑๘๕๒

เวลลิงตันเป็นจอมพลและผู้นำกองทัพสำคัญของอังกฤษในการต่อสู้กับนโปเลียน โบนาปาร์ต และได้เป็นนายกรัฐมนตรีในเวลาต่อมา

หลังจากที่นโปเลียนกลับเข้ามีอำนาจในปี ค.ศ.๑๘๑๕ มหาอำนาจสี่ชาติในขณะนั้นคือ ออสเตรีย รัสเซีย อังกกฤษ และ ปรัสเซีย ได้ทำสัญญาเป็นและรวมกำลังเข้าโจมตีฝรั่งเศส โดยมีจุดหมายเพื่อทำลายอำนาจของนโปเลียนให้หมดสิ้น แต่นโปเลียนได้วางแผนต้องการเข้าควบคุมเนเธอร์แลนด์โดยเร็วเพื่อเข้าโจมตีและทำลายกองกำลังข้าศึกที่ขณะนั้นมีจำนวนน้อยกว่า กองทัพผสมอังกฤษ-เนเธอร์แลนด์-เยอรมัน ที่ตั้งอยู่ที่เบลเยียมภายใต้การนำของเวลลิงตัน ได้ตัดสินใจเข้าขัดขวาง โดยได้คาดหวังว่าจะได้รับการสนับสนุนจากกองทัพปรัสเซียภายใต้การนำของจอมพล von Blücher ที่กำลังเดินทางจากแม่น้ำ Rhein ตรงมายังเบลเยียม

วันที่ ๑๖ มิถุนายน ค.ศ.๑๘๑๕ กองทัพฝรั่งเศสได้เข้าโจมตีกองทัพปรัสเซียที่เมือง Ligny และได้รับชัยชนะในที่สุด ต่อมาในวันที่ ๑๘ มิถุนายน นโปเลียนได้เปลี่ยนแผนหันกลับมาโจมตีของเวลลิงตัน ที่ตั้งอยู่บนที่สูงในเมือง Waterloo และคาดว่ากองกำลังของปรัสเซียที่ผ่ายแพ้ในตอน

และกำลังถูกขับไล่จากกำลังส่วนหนึ่งของตน จะหนีกลับไปทางแม่น้ำ Rhein แต่สถานการณ์ไม่ได้เป็นอย่างที่นโปเลียนคาดเอาไว้ ในขณะเวลลิงตันสามารถยันกองทัพฝรั่งเศสเอาไว้ ในช่วงเวลาเย็นกองทัพปรัสเซียภายใต้การนำของนายพล Gneisenau เสนาธิการของกองทัพปรัสเซีย ได้เข้ามาตีนโปเลียนด้านปีกขวา จนกองทัพฝรั่งเศสต้องพ่ายแพ้ และถูกติดตามทำลายในที่สุด หลังจากสิ้นสุดสงครามในครั้งนี้ กองทัพพันธมิตรได้เคลื่อนกำลังเข้าสู่ปารีส ภายหลังนโปเลียนถูกเนรเทศไปอยู่ที่เกาะ St.Helena และจบชีวิตในเวลาต่อมา

ค.ศ.๑๘๒๘ เวลลิงตันได้รับเลือกเป็นนายกรัฐมนตรีของอังกฤษ โดยสังกัดพรรค Tory เขานโยบายอนุรักษ์นิยมและปิดประเทศ เนื่องจากเกรงว่าความวุ่นวายจากการปฏิวัติฝรั่งเศสจะขยายมาสู่อังกฤษ แม้กระนั้นก็ตาม เขาได้ต่อสู้กับสมาชิกภายในพรรคเดียวกันเพื่อให้ลดหรือยกเว้นข้อบังคับต่าง ๆ ที่มีต่อผู้นับถือศาสนาคริสต์นิกายโรมันคาทอลิก หรือที่เรียกว่า Catholic Emancipation ต่อมาทำให้เขาไม่ได้รับความนิยม และได้ถูกขนานนามว่า “The Iron Duke” หลังจากมีการติดตั้งลูกกรงบนหน้าต่างบ้านไว้ป้องกันการบุกรุกของประชาชนที่เกลียดชัง

รัฐบาลของเวลลิงตันล้มไปในปี ค.ศ.๑๘๓๐ แต่ในอีก ๔ ปีต่อมาก็กลับเข้าสู่อำนาจอีกครั้ง โดยเวลลิงตันขอดำรงตำแหน่งเป็นเพียงรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ

อังตวน อองรี โจมินี (Antoine Henri de Jomini) ชาวสวิส มีชีวิตอยู่ระหว่าง ค.ศ.๑๗๗๙ - ๑๘๖๙

โจมินี เป็นพันเอกฝ่ายเสนาธิการประจำตัวของนายพลเนย์ ขุนศึกคนสำคัญของนโปเลียน ได้ชื่อว่าเป็นผู้ที่เข้าใจหลักนิยมทางทหารของนโปเลียนมากที่สุด

โจมินี เชื่อว่าสงครามต่อไปจะยิ่งขยายขอบเขตด้วยการระดมสรรพกำลังทุกอย่าง รวมไปถึงการแสวงหาพันธมิตร (การเมืองระหว่างประเทศ) ซึ่งจะพลังอำนาจที่ทุกชาติไม่อาจละเลยได้

สงครามต่อไปจะเป็นสงครามเบ็ดเสร็จ (Total War) เป้าหมายของปฏิบัติการทางทหารจะไม่จำกัดแต่เพียงเป้าหมายทางทหารเท่านั้น แต่เป้าหมายทางพลเรือน รวมไปถึงขวัญและกำลังใจประชาชนก็จะต้องถูกทำลายด้วย โจมินีจึงพยายามชักชวนให้ผู้นำทางทหาร คิดจำกัดขอบเขตในการทำสงครามให้เป็นเพียงสงครามจำกัด (Limited War) ที่จำกัดทั้งปริมาณกองทัพ จำกัดเวลา และขอบเขตของยุทธบริเวณ

นอกจากนั้นโจมินียังได้ชื่อว่าเป็นผู้บัญญัติหลักการสงครามในเรื่องการรวมกำลัง (Concentration of Force) โจมินีได้กำหนดหลักการพื้นฐานไว้ดังนี้

๑. จงนำกำลังส่วนใหญ่ของกองทัพโดยใช้มาตรการทางยุทธศาสตร์ ไปยังพื้นที่การรบเด็ดขาดหรือแตกหักในเขตสงครามให้ได้ และให้ไกลจากการคมนาคมของข้าศึกเท่าที่จะทำได้ โดยตนเองไม่ต้องตกอยู่ในอันตราย

๒. จงดำเนินกลยุทธ์ในลักษณะที่นำกำลังส่วนใหญ่เข้าปะทะกำลังเพียงบางส่วนของข้าศึก

๓. ยิ่งกว่านั้น ในการสู้รบที่มีการดำเนินกลยุทธ์ทางยุทธวิธี จงนำกำลังส่วนใหญ่ไปยังพื้นที่ที่มีการรบขั้นเด็ดขาดในสนามรบ หรือกับกองกำลังส่วนหนึ่งของแนวข้าศึก ซึ่งมีความสำคัญที่ต้องเอาชนะให้ได้

๔. จงจัดการเรื่องต่าง ๆ ให้กำลังทหารเหล่านี้ไม่เพียงแต่ถูกนำไปยังพื้นที่การรบเด็ดขาดเท่านั้น หากแต่พวกเขาจะต้องเข้าปฏิบัติการอย่างรวดเร็วและสอดคล้องกัน

เคลาเซวิทซ์ (Carl Philipp Gottlieb von Clausewitz) ชาวเยอรมัน มีชีวิตอยู่ระหว่าง ค.ศ.๑๗๘๐ - ๑๘๓๑

เคลาเซวิทซ์ เป็นนายทหารปรัสเซีย มีชีวิตอยู่ในช่วง ค.ศ.๑๗๘๐ - ๑๘๓๑ กล่าวกันว่าเคลาเซวิทซ์เป็นผู้ที่มีชื่อเสียงโด่งดัง และกล่าวขวัญกันมากในสมัยในการรับราชการของเขานั้น เขาเป็นผู้ที่มีความก้าวหน้า และได้รับยศสูงขึ้นจนถึงนายพลตรี

ตลอดชีวิตของเคลาเซวิทซ์ ซึ่งเติบโตมาในช่วงเวลาของความยุ่งยากทางการเมือง การสงคราม และการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่สำคัญ เช่น ความทางด้านพันธมิตร รวมทั้งเขาได้สังเกตเห็นความสำเร็จของนโปเลียนในการระดมทรัพยากรของชาติทั้งปวงอย่างได้ผล และโดยอาศัยความรู้พื้นฐานของ Niccolo Machiavelli (ค.ศ.๑๔๖๙ - ๑๕๒๗) เคลาเซวิทซ์ได้พัฒนาและวิเคราะห์แยกแยะแนวความคิดเรื่ององค์ประกอบของพลังอำนาจของชาติออกเป็น ๔ องค์ประกอบ คือ การเมือง เศรษฐกิจ สังคมจิตวิทยา และการทหาร และเนื่องจากเคลาเซวิทซ์ได้มีโอกาสเข้าร่วมในสงครามยุโรประหว่างสมัยของนโปเลียนนี้เอง เคลาเซวิท์สจึงมีแนวคิดเน้นหนักไปทางกองทัพบกขนาดใหญ่เพียงอย่างเดียว โดยไม่ได้กล่าวถึงแสนยานุภาพทางเรือไว้เลย เขาจึงได้รับสมญาว่าเป็นบิดาของการสงครามทางบก รวมทั้งเป็นเจ้าของแนวความคิดที่ว่า “สงคราม คือ การดำเนินนโยบายการเมืองต่อโดยวิธีอื่น” (War is the continuation of policy by other means)

เคลาเซวิทซ์ได้เขียนหนังสือ Vom Kriege หรือ On War (ที่ถูกพิมพ์เผยแพร่ในปีซึ่งมี ๘ เล่ม และได้กล่าวถึงหลักการทำสงครามต่าง ๆ ที่สำคัญดังนี้

๑. หลักการสงครามทั่วไป เพื่อให้ทราบถึงการจะทำอย่างไรให้ได้เปรียบข้าศึก มีความสงบเยือกเย็น แม่ทัพต้องห้าวหาญ เด็ดขาด

๒. หลักทั่วไปในการรบด้วยวิธีรับ เช่น การตั้งรับเชิงรุก ต้องมีความคล่องตัวในการปฏิบัติ

๓. หลักทั่วไปในการรบด้วยวิธีรุก จะต้องกำหนดจุดหมายปลายทางไว้ (End) มีการรวมกำลังเข้าตี มีทิศทางหลัก ควบคุมหน่วยให้ได้

๔. หลักการใช้หน่วยทหาร ใช้ให้เหมาะกับเวลาและสถานที่พึงประสงค์ เป็นศิลปะในการทำสงครามที่แม่ทัพต้องใช้ข้อพิจารณาให้รอบคอบ

๕. หลักการใช้ภูมิประเทศ เป็นทั้งสิ่งกีดขวางของฝ่ายเราและเกื้อกูลให้กำบังข้าศึก มีการระวังป้องกันที่ดี ใช้ภูมิประเทศให้เกิดประโยชน์

๖. หลักการสงครามเชิงยุทธศาสตร์ เพื่อการเอาชนะกำลังรบ ยึดยุทโธปกรณ์ และเอาชนะมติมหาชน

๗. หลักการตั้งรับ คำนึงถึงรัฐ ต้องอยู่ในภาวะเสียเปรียบ เพื่อรอเวลาเป็นฝ่ายรุก

๘. หลักการรุก คำนึงถึงรัฐ ต้องรู้จักตอบโต้ผู้รุกรานไว้ด้วยจะมีโอกาสเป็นผู้ชนะ

บรรณานุกรม

คำรณ พิสณฑ์ยุทธการ, นาวาเอก. “หลักนิยมทางทหาร (Military Doctrine).” เอกสารประกอบบรรยาย, สถาบันวิชาการทหารเรือชั้นสูง, ๒๕๔๒.

ชอบ ภักดิ์ศรีวงศ์, พลตรี. **ยุทธศาสตร์ของแม่ทัพสำคัญในโลก.** กรุงเทพฯ : บริษัทต้นอ้อ, ๒๕๓๘.

ภานุมาต สีวะรา, พลโท, พันเอก กฤตติภูมิ หอมหวน และ พันเอกหญิง ฐิติญา จันทวุฒิ. **ยุทธศาสตร์ศึกษา ๒๐๐๕ แนวคิดตะวันตก การสำรวจแนวคิดทางยุทธศาสตร์ ภูมิภาคศึกษาและยุทธศาสตร์โลก และมุมมองด้านจริยศาสตร์ในการสงคราม.** กรุงเทพฯ : สหายบล๊อกและการพิมพ์, ๒๕๔๘.

สำเภา พลธร, พลเรือเอก. **ตำราสงครามนโปเลียน.** กรุงเทพฯ : สมสิริพริ้นติ้ง, ๒๕๕๒.

อภิชาติ ธีรธำรง, พลโท. **ข้อคิดทางยุทธศาสตร์ของนักยุทธศาสตร์ระดับโลก.** กรุงเทพฯ : ธรรมนิติ, ๒๕๓๙.

อภิชาติ ธีรธำรง, พลโท. **ยอดยุทธศาสตร์ของยอดขุนพล.** พิมพ์ครั้งที่ ๑. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๓๒.

http://en.wikipedia.org/wiki/Antoine-Henri__Jomini

http://en.wikipedia.org/wiki/Arthur__Wellesley,__1st__Duke__of__Wellington

http://en.wikipedia.org/wiki/Battle__of__Waterloo

http://en.wikipedia.org/wiki/Carl__von__Clausewitz

http://en.wikipedia.org/wiki/Napoleon__I__of__France

http://gutenberg.spiegel.de/?id=5&xid=324&kapitel=1

http://www.carlvonclausewitz.de/

http://www.highedu.rtaf.mi.th/index.php?option=com__content&task=view&id=49&Itemid=58&lang=th__TH